



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera**

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;  
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

**Gregor <I., Papst>**

**Lutetia Parisiorum, 1675**

Super Primam Epistola B. Pauli Apostoli Ad Corinthios.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)



Mat. 10.

discipulis præcipit dicens: *Esote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbe.* Utraque enim necessario conjuncta in admonitione, ut simplicitatem columbae astutia serpentis instrueret, & rursum serpentis astutiam simplicitas columbae temperaret. Hinc est quod sanctus Spiritus præsentiam suam hominibus non in columba solummodo, sed etiam in igne patefecit. Per columbam quippe simplicitas, per ignem verò zelus indicatur. In columba igitur, & in igne sanctus Spiritus ostenditur: quoniam quicumque illo pleni sunt, sic mansuetudini simplicitatis inserviunt, ut contra culpas delinquentium etiam zelo rectitudinis accendantur.

Finis expositionis in Epist. B. Pauli Apostoli ad Romanos.

INCIPIUNT CAPITVLA

DE PRIMA EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS.

- 1 In omnibus divites facti estis in illo.
- 2 Quæ à Deo donata sunt vobis, loquimur.
- 3 Quis scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis.
- 4 Nos autem prædicamus Christum crucifixum.
- 5 Non enim judicavi me scire aliquid inter vos.
- 6 Nam quia non cognovit mundus per sapientiam Deum, &c.
- 7 Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus.
- 8 Quæ stulta sunt mundi elegit Deus.
- 9 Cum enim sit inter vos zelus, & contentio.
- 10 Ego plantavi, Apollo rigavit.
- 11 Fundamentum aliud nemo potest ponere.
- 12 Si quis edificaverit super fundamentum hoc.
- 13 Comprehendam sapientes in astutia eorum.
- 14 Mihi pro minimo est, ut à vobis iudicor.
- 15 Auditur inter vos fornicatio.
- 16 Secularia iudicia si habueritis, &c.
- 17 Quare non magis injuriam accipitis?
- 18 Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.
- 19 Bonum est homini mulierem non tangere.
- 20 Melius est nubere, quàm uri.
- 21 De virginibus præceptum Domini non habeo.
- 22 Qui habent uxores, tanquam non habentes sint.
- 23 Qui autem cum uxore est, &c.
- 24 Hoc ad utilitatem vestram dico.
- 25 Scientia instat, charitas edificat.
- 26 Qui se existimat scire aliquid.
- 27 Videte, ne licentia vestra fiat offendiculum.
- 28 Si nos vobis spiritualia seminavimus, &c.
- 29 Factus sum Iudæis tanquam Iudæus, &c.

- A 30 Sic curro non quasi in incertum.
- 31 Castigo corpus meum.
- 32 Petra autem erat Christus.
- 33 Neque idololatra efficiamini.
- 34 Qui se existimat stare, videat ne cadat.
- 35 Tentatio vos non apprehendat nisi humana.
- 36 Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari.
- 37 Si quis videtur contentiosus esse, &c.
- 38 Si nos judicaremus, non utique judicemur.
- B 39 Divisiones gratiarum sunt, &c.
- 40 Quæ inhonesta sunt nostra, abundantiore honorem, &c.
- 41 Vos estis corpus Christi, & membra de membro.
- 42 Si linguis hominum loquar, & Angelorum.
- 43 Charitas patiens est, benigna est.
- 44 Videmus nunc per speculum, &c.
- 45 Tunc cognoscam, sicut & cognitus sum.
- 46 Lingua in signum sunt.
- 47 Si autem omnes prophetent.
- 48 Ego sum minimus Apostolorum.
- 49 Gratia Dei sum id, quod sum.
- C 50 Corruptunt mores bonos colloquia mala.
- 51 Sicut portavimus imaginem terreni, etc.
- 52 Caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt.

INCIPIIT EXPOSITIO  
SUPER PRIMAM EPISTOLA B. PAULI  
APOSTOLI AD CORINTHIOS.

CAPUT I.

In omnibus divites facti estis.

i. Cor. 1. a



VERECUNDÆ mentes, si quas fortasse culpas admiserint, leniter arguenda sunt: quia si asperius increpentur, franguntur potius, quàm erudiantur. Prædicatores itaque justi cum aliquos corrigunt, si in eis ex parte alia fortasse aliquid bonæ operationis potuerint invenire, ad eadem objurgationis verba cum magna dispensatione debent descendere. Quod bene in egregio Prædicatore beato Paulo discimus, qui cum Corinthios cognosceret pro amore personarum in schismate divisos, eorum verecundiæ consulens, locutionem suam eis à gratiarum actione, & laudibus cæpit, dicens: *Gratias ago Deo meo semper pro vobis, in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu: quia in omnibus divites facti estis in illo.* Multum profectò laudabat, quos in Christo divites in omnibus dicebat. Ecce adhuc blandimenta multiplicat, dicens: *In omni verbo, & in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis.* Testimonium Christi confirmatum est in vobis dixit, ac si opere peregissent, quod doctrinâ didicerant. Ex mox in laudis consummatione subjunxit: *Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia: expectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi.* Quæro te, Paule, si jam nihil desit, cur eîs

De modo reprehendendi probos in culpas prolapsos. In expos. B. Job. l. 24. c. 9. cir. med. & Hom. 1. in Ezech. circ. med.



scribendo fatigatis? cur in longinquo positus loque- A  
ris? Pensemus ergo, fratres charissimi, quantum  
laudat. Ecce eis gratiam Dei datam asserit, factos  
divites in omnibus dicit: In omni verbo & in omni  
scientia Christi testimonium, id est, quod de se-  
meripso moriendo, & resurgendo testatus est, in  
eorum vita confirmatum esse perhibet, & nihil eis  
deesse in ulla gratia testatur. Quis, rogo, credat,  
quia paulò post eos corripiat, quos ita laudat? Nam  
post cetera subiungit: *Obsecro autem vos, fratres,*  
*per nomen Domini nostri Iesu Christi. t idipsum dicatis*  
*omnes, & non sint in vobis schismata.* Quod enim  
potuit tam perfectis, tamque laudabilibus schisma  
subrepre? *Significatum est enim mihi de vobis, fra-*  
*tres mei, ab iis, qui sunt Chloes, quia contentiones*  
*sunt inter vos.* De quibus contentionibus paulò post  
subdidit, dicens: *Cum enim inter vos sit zelus, &*  
*contentio, nonne carnales estis, & secundum homi-*  
*nem ambulatis?* Sequitur: *Hoc autem dico quod*  
*unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli,*  
*ego autem Apollos, ego verò Cephe, ego autem Chri-*  
*sti.* Ecce quos in omni verbo, & in omni scientia  
laudaverat, quibus nil deesse in ulla gratia dixerat,  
paulisper loquens, ad increpandum leniter veniens,  
divisos erga seipsos reprehendit: & quorum prius  
salutem naraverat, postmodum vulnera patefecit.  
Peritus enim medicus vulnus secandum videns, sed  
ægrum timidum esse conspiciens, diu palpavit, &  
subitò percussit. Prius blanda manu laudes posuit,  
& postmodum ferrum increpationis fixit. Nisi enim  
verecundæ mentes fuerint palpando reprehense, ita  
ut ex aliis rebus audiant, quod in consolatione su-  
mant, per increpationem protinus ad desperatio-  
nem cadunt. Sed nunquid mentitus est Paulus, ut  
prius nil deesse in omni gratia diceret, quibus post-  
modum dicitur erat unitatem deesse? Absit hoc,  
ut quis de illo talia, vel desipiens credat: sed quia  
erant inter Corinthios quidam omni gratia repleti,  
& erant quidam in personarum favoribus exciti, cœ-  
pit à laudibus perfectorum, ut modesta invectione  
ad reprehensionem pertingeret infirmorum; & in  
hoc quoque ad medicinam cordis, à medicina cor-  
poris usum trahens. Nam cum ferendum vulnus  
medicus aspicit, prius ea membra, quæ circa vulnus  
sana sunt, palpat, ut post ad ea, quæ vulnerata  
sunt, leniter palpando perveniat. Cum ergo Paulus  
perfectos in Corinthiis laudavit, sana membra jux-  
ta vulnus tetigit: cum verò infirmos de divisione re-  
prehendit, vulnus in corpore percussit.

1. Cor. 1.

1. Cor. 3.

1. Cor. 1. & 3.

CAPUT III.

*Quis scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus 1. Cor. 2. 2  
hominis, qui in ipso est?*

**T**unc spiritus hominis ab altero ignoratur, cum  
verbis, vel operibus non demonstratur. Nam  
cum scriptum sit: *Ex fructibus eorum cognoscetis*  
*eos,* per hoc, quod foris agitur quidquid intus la-  
tet, aperitur. Unde rectè quoque per Salomonem  
dicitur: *Quomodo in aquis respundet prospicientium*  
*vultus, sic corda hominum manifesta sunt prudenti-*  
*tibus.* Quod cogitationes hominum non nisi per exte-  
riores motus parent. *In expos. B. Tob. 1. 18. c. 1. circ. fin. Prov. 27.*

CAPUT IV.

*Nos autem predicamus Christum crucifixum, 1. Cor. 1. 4  
Iudæis quidem scandalum, Gentibus ve-  
rò stultitiam.*

**I**N Domino nostro Jesu Christo mens infidelium  
grave scandalum pertulit, cum eum post tor-  
micula, quæ fecerat, morientem vidit. Stultum  
quippe visum est hominibus, ut pro hominibus au-  
ctor vitæ moreretur: & inde contra eum homo scan-  
dalum fumpsit, unde ei ampliùs debitor fieri, ut  
honoraretur, debuit. Nam tantò Deus ab homini-  
bus dignis honorandus extitit, quantò pro homi-  
nibus & indigna suscepit. De scandalo infide-  
lo infidelium in Dei passione. *Hom. 6. in Evang. non proculdè primè.*

CAPUT V.

*Non enim iudicavi me scire aliquid inter 1. Cor. 1. 6  
vos, nisi Christum Iesum, & hunc crucifi-  
xum.*

**S**acra Scriptura, ea, quæ de natura divinitatis,  
vel de æternis gaudiis narrat, nobis adhuc nec-  
scientibus solis Angelis in secreto sunt cognita: &  
in sacro eloquio dictis occultioribus, atque subli-  
mioribus fortes fatiantur; & præceptis apertioribus  
nos parvuli nutrimur, qui intelligere alta non pos-  
sumus, in Christi fide salvamur. Unde Corinthiis  
à beato Paulo dicitur: *Nihil me iudicavi scire in-  
ter vos, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum;* ac  
si diceret: Quia vos capere divinitatis ejus mysteria  
non posse pensavi, sola vobis humanitatis ejus in-  
firma locutus sum. De fide Christi, quod in ea  
salvantur qui celestia capere nequeunt. *Hom. 9. in Ezech. procul à se.*

CAPUT VI.

*Nam quia in Dei sapientia non cognovit 1. Cor. 1. 4  
mundus per sapientiam Deum, placuit  
Deo per stultitiam prædicationis salvos  
facere credentes.*

**D**ominus noster Jesus Christus, qui est Dei vir-  
tus, & sapientia, de Patre natus ante tempora,  
in illa nativitate ab humano genere cognosci non  
poterat. Proinde in humanitate venit, ut videretur:  
videri voluit, ut imitaretur. Quæ carnis nativitas  
despecta visa est sapientibus mundi. Contempserunt  
enim infirma humanitatis ejus, Deo hæc indigna  
judicantes, cui tantò magis homo debitor fuit,  
quantò pro illo Deus etiam indigna suscepit: & pro  
eo salvando stultitiam prædicationis assumpsit, scri-  
ptum quippe est: *Quia enim non cognovit mundus*  
*per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam*  
*prædicationis salvos facere credentes in se.* Verbum  
quippe Dei, sapientia est. Sed stultitia ejus sapien-  
tiæ, dicta est caro Verbi: ut quia carnales quique  
per carnis suæ prudentiam pertingere non valebant  
ad sapientiam Dei, per stultitiam prædicationis, id  
De sapientia Dei, quæ Christus est. *In expos. B. Tob. 1. 18. c. 1. in primè.*

CAPUT II.

*1. Cor. 2. 2 Quæ à Deo donata sunt nobis loquimur: non  
in doctis humana sapientiæ verbis.*

**V**erba mandatorum Dei ab hujus mundi sapien-  
tiis differunt, qui dum intendunt eloquentiæ,  
Dei, & elo-  
quentia se-  
cularis. *In expos. B. Tob. 1. 18. c. 27. sub imis.*  
eorum dicta pulchrè apparent: & cum rerum virtu-  
te careant, aliud se esse, quam sunt, verborum com-  
positione quasi superducto colore mentiuntur. At  
contra, doctrina Dei, & prædicatione pulchra est  
& puritate conspicua: nec aliud se per fallaciam præ-  
tendit exteriùs, & aliud reservat interiùs: neque  
in dictis suis pulchra videri appetit nitore sermonis,  
sed integritate veritatis. Eloquentiæ ornamenta bene  
Paulus despexerat, cum dicebat: *Quæ à Deo do-  
nata sunt nobis loquimur: non in doctis humana sa-  
pientiæ verbis, sed in doctrina spiritus.* Malebat  
quippe sapientiam Dei sola puritate veritatis osten-  
dere, non autem compositione eloquij fucare.

S.  
GREX  
RUM  
TOMI



est, per incarnationem Verbi, sanarentur, ac si diceret: Cùm Deum, qui est sapientia, nequaquam per sapientiam suam mundus inveniret, placuit, ut Deum hominem factum per humilitatis stultitiam cognosceret: quatenus ejus sapientia ad nostra stulta descenderet, & lumen supernæ prudentiæ luto suæ carnis illuminata nostra cæcitas videret. Natus igitur ex patre sine tempore, ex matre nasci dignatus est in tempore.

CAPUT VII.

1. Cor. 1. d. *Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus.*

**I**Ntra sanctam Ecclesiam stulti vocantur, sed tamen nobiles sunt, qui prudentiam carnis, & stultam mundi sapientiam despiciunt, & sapientem sibi profuturam Dei stultitiam appetentes concupiscunt. Scriptum quippe est: *Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus.* Hanc nos stultitiam Paulus comprehendere admonet, dicens: *Si quis viderit inter vos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat, ut sit sapiens.* Hanc stultitiam qui perfectè secuti sunt, voce sapientiæ audire meruerunt: *Vos qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israel.* Ecce relinquentes temporalia, gloriam potestatis æternæ mercati sunt. Quid itaque stultius in hoc mundo, quàm sua deserere? & quid in æternitate nobilius, quàm cum Deo judices venire? Horum scilicet judicum nobilitas, Salomone attestante, memoratur, cùm hoc, quod jam præfatus sum, dicitur: *Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terræ.* Valde quippe nobiles considerat, quos senatores vocat. Hanc in se nobilitatem Paulus aspexerat, cùm cognitioni Conditoris per Spiritum junctus, dicebat: *Genus igitur cùm simus Dei, non debemus estimare auro, vel argento, aut lapidi sculptura artis, & cognitionis hominis divinum esse simile.* Genus videlicet Dei dicimur, non ex ejus natura editi, sed per spiritum illius, & voluntariè conditi, & adoptivè recreati. Tandè ergo ad hanc nobilitatem quisque erigitur, quando per acceptam imaginem ad similitudinem illius ex imitatione renovatur. At contra sunt stulti & ignobiles, qui supernam sapientiam despiciunt, quasi in objecta prolixitate sopiuntur: qui quòd id, ad quod conditi sunt non intelligunt, eò etiam cognationem acceptæ per imaginem generositatis perdunt. Stulti sunt, & ignobiles quos ab æternæ confortio hereditatis repellit servitus mentis. Scriptum quippe est: *Omnis qui facit peccatum, servus est peccati.* Nimirum enim quisquis se pravo desiderio subjicit, iniquitatis dominio dudum libera mentis colla supponit. Sed huic dominio contradicimus: cùm iniquitati, quæ nos ceperat, reluctamus, cùm violentæ consuetudini resistimus, & desideria perverfa calcantes contra hanc jus nobis libertatis ingenitæ vendicamus, cùm culpam penitendo percutimus, & maculas sordium fletibus lavamus. Præterea de stultis & ignobilibus voce prædicatoris egregij dicitur: *Sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum.* Qui ergo dum terrena sapiunt, ab intima generositate repulsi sunt, stulti simul & ignobiles sunt apud Deum.

CAPUT VIII.

*Quæ stulta sunt mundi elegit Deus.* 1. Cor. 1. d.

**I**N Paradiso sano homini diabolus invidens superbiæ vulnus inflixit: ut qui mortem non acceperat conditus, mereretur elatus. Contra hoc inflictum vulnus superbientis, apparuit medicina inter homines humilitas Dei: ut auctoris exemplo humilitate surgerent, qui imitatione hostis elati ceciderunt. Contra superbientem ergo diabolum, apparuit inter homines homo factus humilis Deus, qui ad redemptionem nostram veniens, & suos contra mundi superbiæ prædicatores mittens, relictis sapientibus insipientes, relictis fortibus debiles, relictis divitibus pauperes elegit. Ad cognitionem quippe fidei prius stulta mundi collecta sunt, ut post ejus etiam astuta vocarentur, attestante Paulo, qui ait: *Non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes.* Ipsa namque sanctæ Ecclesiæ principia litterarum perhibentur ignara: ut videlicet cunctis prædicatoribus suis Redemptor ostenderet, quòd ad vitam credentes populos non sermo, sed causa suaderet. Præterea, *infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia:* Actumque est cum pauperibus, quòd post etiam divites elati mirarentur. Nam dum novas in illis virtutes aspiciunt, eorum, quorum prius contempserunt vitam, postmodum obstupere miracula. Unde mox pavidi ad sua corda redeunt, extimuerunt sanctitatem in miraculis, quam despexerant in præceptis: per infirma ergo confusa sunt fortia, quia dum in venerationem vita surgeret humilium, clatio cecidit superborum.

CAPUT IX.

*Cùm enim sit inter vos zelus, & contentio: 1. Cor. 3. d. nonne carnales estis?*

**S**æpe prædicatores justi quodam decenti modamine suas culpas coram discipulis indicant, ut magister illi audientes discant, quomodo semetipsos de suis actionibus subtiliter reprehendant. Tanta verò dispensatione se temperant, ut neque, cùm se erigunt, intrinsecus rigidi sint: neque rursus cùm se humiliant, extrinsecus remissi: quia & in disciplina humilitatem custodiunt, & in humilitate disciplinam. Paulus disciplinam tenuit, cùm Corinthiis diceret: *Cùm enim sit inter vos zelus, & contentio: nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?* Sed hanc humilitatem in disciplina non perdidit, quia deprecando præmisit dicens: *Obsecro vos, fratres, per misericordiam Dei, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata.* Rursum humilitatem tenuit cùm eisdem Corinthiis loquens, paulò latius fortasse, quàm voluerat, semetipsum reprehendit dicens: *Factus sum insipiens.* Sed disciplinam in hac humilitate non perdidit, quoniam illico adjunxit: *Vos me coegit.* Exemplum magnæ humilitatis exhibuit, cùm discipulis dixit: *Non enim nosmetipsos predicamus, sed Dominum nostrum Iesum Christum: nos autem servos vestros per Christum.* Sed in hac humilitate disciplinæ justitiam non amisit, quoniam eisdem delinquentibus dicit: *Quid vultis, in virga veniam ad vos? & cetera.* Sciunt ergo prædicatores sancti utroque moderamine artem magisterij temperare; & cùm delinquentium reatus inveniunt, sciunt modò severè corripere, modò humiliter deprecari. Sed tamen cùm stimulante justitia eos severè corrigunt, internæ dulcedinis charitatis erga eos gratiam non amittunt; & eorum amore ardent, in quos aspera correptione





faviunt: seque etiam eis intrinsecus in secreto cordis humiliant, quos duris foris animadversionum stimulis, quasi despiciendo castigant. Plerumque etiam & non despiciendo despiciunt, & non desperando desperant: ut tanto celerius eos à culpa reviviscere ac resiliere faciant, quanto quasi jam viciniùs mortis foveam ostentant.

## CAPUT X.

1. Cor. 3. b

Ego plantavi, Apollo rigavit.

De prædicatione.  
In exp. B.  
Iob. l. 27. c.  
13. sub fin.

**D**ominus prædicatores suos, & doctores voce sua foris insonat: sed audientium corda per seipsum interiùs illustrat, Paulo attestante, qui ait: *Ego plantavi, Apollo rigavit: sed Deus incrementum dedit.* Nequaquam ergo sibi doctores tribuant, quòd per exhortationem suam auditores ad summa proficere vident: quia nisi sanctus Spiritus eorum corda repleat, ad aures corporum vox docentium incaustum sonat. Formare enim vocem magistri exteriùs possunt, sed inter hanc exprimere interiùs non possunt. Sed inter hæc sciendum est, quòd plerumque etiam Deum, qui imbecillis non est, humiliter agentes adjuvamus. Unde per Paulum dicitur: *Dei enim sumus adiutores.* Nam cum ei, quem ipse per internam gratiam infundit, nos exhortationis voce concurrimus: hoc quod ille per Spiritum sanctum agit intrinsecus, nos exteriùs ministerio vocis adjuvamus. Et tunc solùm nostra exhortatio ad perfectionem ducitur, cum in corde fuerit Deus qui adjuvet. Unde & per Paulum dicitur: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Plantare quippe & rigare, adjuvare est: quod utrumque vacuum erit ministerium, si Deus in corde non dat incrementum. Sed qui de sensu suo alta sapiunt, esse humiliter Dei adiutores nolunt: quia dum se de Deo utiles esse aestimant, à fructu se utilitatis alienant. Unde & voce Veritatis discipulis dicitur: *Cum feceritis omnia, quæ precepta sunt vobis, dicite: Servi inuisiles sumus; Quod debuimus facere, fecimus.*

1. Cor. 3.  
In exp. B.  
Iob. l. 17. c.  
11. sub init.

Luc. 17.

## CAPUT XI.

1. Cor. 3. c

Fundamentum aliud nemo potest ponere.

De appellatione fundamenti.  
In exp. B.  
1. Cor. l. 28. c. 6.  
non procul à princ.  
1. p. 86.

**I**n Scriptura sacra per fundamenta prædicatores intelliguntur. Unde David Propheta cum sanctam Ecclesiam in sublimibus Apostolorum mentibus poni, ædificarique conspiceret, dixit: *Fundamenta eius in montibus sanctis.* Cum verò in sacro eloquio non fundamenta, sed singulari numero, fundamentum dicitur, nullus alius nisi ipse Dominus designatur, per cuius divinitatis potentiam unitas infirmitatis nostræ corda solidantur: de quo & Paulus ait: *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus.* Ipse quippe fundamentum fundamentorum est: quia & origo est inchoantium, & constantia robustorum.

## CAPUT XII.

1. Cor. 3. c

Si quis superadificaverit super hoc fundamentum, aurum &amp; argentum, &amp;c.

De igne purgatorio  
Dial. l. 4. c.  
39. circ. med.

**D**e quibusdam levibus culpis ante iudicium purgatorius ignis esse credendus est, pro eo, quòd Veritas dicit: *Quia si quis in Spiritum sanctum blasphemiam dixerit, non remittetur ei in hoc sæculo, neque in futuro.* In qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc sæculo, quasdam verò in fu-

turo posse laxari. Quod de uno negatur, consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur. Sed tamen, ut prædixi, hoc de parvis, minimisque peccatis fieri posse credendum est, sicut est assiduus otiosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum curæ rei familiaris, quæ vix sine culpa vel ab ipsis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant sciunt, aut non in gravibus rebus error ignorantia. Quæ cuncta etiam post mortem gravant, si adhuc in hac vita positus minimè fuerint relaxata. Nam & cum Paulus dicat, Christum esse fundamentum, atque subjungat: *Si quis superadificaverit super hoc fundamentum, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, unuscuiusque opus quale sit, ignis probabit: si cuius opus manserit, quod superadificavit, mercedem accipiet: si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* Quamvis hoc de igne tribulationis in hac vita nobis adhibito possit intelligi: tamen si quis hoc de igne futurae purgationis accipiat, pensandum est sollicitè, quia illum dixit per ignem posse salvari, non qui super hoc fundamentum, ferum, æs, vel plumbum ædificat, id est, peccata majora: & idcirco duriora, atque tunc jam insolubilia: sed ligna, fœnum, stipulam, id est, peccata minima atque levissima, quæ ignis facillè consumat. Hoc tamen sciendum est, quia illic saltem de minimis nihil quicquid purgationis obrinebit, nisi bonis hæc actibus in hac adhuc vita positus, ut illic obtineat, promeretur.

## CAPUT XIII.

Comprehendam sapientes in astutia eorum. 1. Cor. 3. d

**Q**uerendum video, cur Paulus sententiis amicorum beati Job tanta auctoritate utitur: si hæc amicorum eorum sententiæ Dominica reprehensione cassantur cum dicitur: *Non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job.* Elyphas quippe verba sunt, quæ Corinthiis Paulus intulit, dicens, sicut scriptum est: *Comprehendam sapientes in astutia eorum.* Quomodo igitur quasi prava respuemus, quæ Paulus ex auctoritate astruit? aut quomodo attestazione Pauli recta putabimus, quæ per semetipsum Dominus non recta definit? sed hæc utraque citius, quam non sint diversa cognoscimus, si eisdem Dominica sententiæ subtilius verba pensamus. Quia nimirum cum diceret: *Non estis locuti coram me rectum*, illico adjunxit: *Sicut servus meus Job.* Liqueat ergo, quia quædam in eorum dictis recta sunt, sed melioris comparatione superantur. Nam inter alia, quæ irrationabiliter dicunt, multas ad beatum Job fortes sententias proferunt. Sed comparatæ dictis fortioribus, vim fortitudinis amittunt. Mira verò sunt multa, quæ dicunt, nisi in sancti viri aduersitatem dicerentur: in semetipsis ergo magna sunt, sed quia virum iustum transigere appetunt, eisdem magnitudinis pondus perdant: quia & quamlibet forte frustra jaculum mittitur, ut dura saxa feriantur, eò enim obtusum longius resilit, quòd intortum fortiter venit. Igitur amicorum beati Job dicta, licet in quibusdam valde sint fortia, cum tamen sancti viri vitam fortem ferunt, cunctum sui acuminis mucronem retundunt. Quia ergo, & in semetipsis magna sunt, sed contra beatum Job nullo modo assumi debuerunt, & Paulus hæc ex virtute pensans in auctoritate proferat; & iudex, quoniam incautè prolata sunt, ex quantitate personæ reprehendat. Amicos igitur beati Job, hæreticorum speciem tenentes, in dictis suis nequaquam per omnia reprobamus: quia dum superna sententia contra eos dicitur: *Non estis locuti coram me rectum:* & protinus additur: *Sicut servus meus Job,* profectò liqueat, quia

In exp. B.  
Iob. l. 6. c. 10  
sub fin.  
Iob. 31.



quia non omnino depicitur, quod ex melioris comparatione reprobatur. In reprehensione quippe ejus incaute dilabuntur. Sed tamen, quia tanti viri amici sunt, ex illius familiaritate mystica multa didicerunt. Unde, sicut diximus, eorum verbis etiam Paulus utitur, & hæc in assertionis suæ adjutorium assumens, ex veritate prolata esse testatur: quæ tamen Veritas rectè reprehendit: quia quamlibet fortis sententia contra sanctum virum proferri non debuit.

CAPUT XIV.

i. Cor. 4. a *Mihi pro minimo est, ut à vobis judicer, aut ab humano die.*

**J**usti nequaquam humana judicia, sed æterni Judicis examen metuentes aspiciunt; & non solum mala, quæ reprobi, & perversi sibi ingerunt, sed & eorum verba, quibus suis actibus derogant, contemunt. Hinc etenim derogantibus sibi Corinthiis Paulus dicebat: *Mihi autem pro minimo est, ut à vobis judicer, aut ab humano die.* Qui nec in corde suo, unde se reprehendere potuisset, inveniens, adjungit: *Sed neque meipsum judico: nihil enim mihi conscius sum.* Videns autem, quia ei ad perfectionem sanctitatis, nec suum judicium sufficeret, subdidit: *Sed non in hoc justificatus sum.* Cur verò non sit justificatus, nec sibi metipsum de seipso crediderit, causam reddidit, cum subjunxit, *Qui autem judicat me, Dominus est,* ac si aperte diceret: Recta quidem egisse me recolo, & tamen de meritis meis non præsumo. Idcirco enim in eo quod mihi nihil sum conscius, justificatum me abnego, nec meo de me judicio credendum existimo: quoniam ad ejus examen duor, cujus ego judicium non comprehendo; & ab eo, qui me judicabit, examinari me subtilius scio. Sepe enim nostra justitia, ad examen divinæ justitiæ deducta injustitia est: & fordet in districtione judicis, quod in æstimatione fulget operantis. Districtionem igitur divinæ justitiæ contemplantes etiam de ipsis operibus pertimescere debemus, quæ nos fortia, & sancta egisse putamus: quoniam ducta ad æternam regulam nostra rectitudo, si districtum judicium invenit, multis tortitudinum suarum finibus in intimam rectitudinem impingit. Beatus quoque Job, cum per amicorum derogantium linguas, inter dolores vulnerum pateretur jacula verborum, cogitatione protinus ad conscientiam recurrit, atque ubi mentem solidam haberet, aspexit dicens: *Eccc enim in celo testis meus, & conscius meus in excelsis.* Qui etiam subdidit: *Verbo amici mei, ad Deum stillat oculus meus.* Beatus quippe Job inter linguas derogantium inflexa mente persistens, quia in terra se impugnari falsis sermonibus vidit, in celo testem quaesivit. In omni ergo, quod de nobis dicitur, semper taciti debemus ad mentem recurrere, testem interiorem, & judicem quaerere. Nihil enim prodest, si omnes laudent, cum accuset conscientia: & nihil potest obesse, si nobis omnes derogent, & sola conscientia defendat.

CAPUT XV.

*Auditur inter vos fornicatio.*

**N**onnunquam protervi dum corriguntur, & solum vitium minime perpetrare cognoscunt, compendiosius ad correptionem veniunt, si alterius culpæ manifestioris, & ex latere requisitæ improprio confundantur: ut ex eo, quod defendere nequeunt, cognoscant se tenere improbè, quod defendunt. Unde cum protervè Paulus Corinthios adversum

Greg. Tom. III.

**A** se invicem videret inflatos, alius Apollo, alius Pauli, alius Cepha, alius Christi se esse diceret, incesti culpam in medium deduxit, quæ apud eum, & per. i. Cor. 1. petrata fuerat, & incorrecta remanebat, dicens: *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes: ita ut uxorem patris quis habeat, & vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tolleretur de medio vestrum qui hoc opus fecit? Ac si aperte dicat: Quid vos per proterviam hujus, vel illius esse dicitis, qui per dissolutionem negligentia, nullius esse monstratis? Tunc etiam protervos melius corrigimus, cum ea, quæ bene egisse credunt, malè acta monstramus: ut unde adepta gloria creditur, inde utilis confusio subsequatur.*

CAPUT XVI.

*Secularia judicia si habueritis.*

i. Cor. 6. 4

**A** Subjectis inferiora gerenda sunt, à rectoribus Deo dispensationibus Ecclesiasticis. **De** verò summa cogitanda: ut scilicet oculum, qui providendis gressibus præeminet, cura pulveris non obsecret. Caput namque subjectorum sunt cuncti qui præsumunt, & ut recta pedes valeant itinera capere: hæc proculdubio caput debet ex alto providere, ne à profectus sui itinere pedes torpeant, cum curvata rectitudine corporis, se se caput ad terram declinat. Hinc Moyses, qui cum Deo loquitur, Jetro alienigenæ reprehensione judicatur, quod terrenis populorum negotiis stulto labore deserviat. Cui & consilium mox præbatur, ut pro se alios ad jurgia dirimenda constituat, & ipse liberius ad erudiendos populos spiritualium arcana cognoscat. Hinc Paulus religiosorum mentes à mundi consortio contestando, ac potius conveniendo suspendit, dicens: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat, cui se probavit.* Hinc Ecclesiæ Rectoribus & vacandi studia præcipit, & consulendi remedia ostendit, dicens: *Secularia igitur judicia si habueritis contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum: ut ipsi videlicet dispensationibus terrenis inserviant, quos dona spiritualia non exornant.* Ac si apertiùs dicat: *Qui minoris meriti sunt in Ecclesia, & nullis magnorum donorum virtutibus pollent, ipsi de terrenis negotiis judicent: quatenus per quos magna nequeunt, bona minora suppleantur: quia penetrare nequeunt intima, saltem foris operentur necessaria. Quos & contemptibiles nominat, & tamen sapientes vocat, cum dicit: Sic non est sapiens quisquam inter vos, qui possit judicare fratrem suum.* Quæ ex re quid colligitur, nisi ut hi terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum sapientiam perceperunt? **Qui** verò spiritualibus donis ditati sunt, profectò non debent terrenis negotiis implicari, ut dum non coguntur inferiora bona disponere, exercitati valeant bonis superioribus deservire. Sciendum est enim, quia aliquando in nostris actionibus minora bona prætermittenda sunt pro utilitate majorum. Nam quis ignoret esse boni operis meritum, mortuum sepelire? Et tamen cuidam, qui ad sepeliendum patrem se admitti posseerat, dictum est: *Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, in autem vado, & annuncia regnum Dei.* Postponendum namque erat obsequium hujus ministerij officio prædicationis: quia illos carne mortuos in terram conderet, istos autem anima mortuos ad vitam resuscitaret. Sed inter hæc sciendum est, quia cum proximorum causis exterioribus, qui aptè deserviant, desunt, debent hi quoque qui bonis spiritualibus pleni sunt, eorum infirmitati condescendere, terrenisque illorum necessitatibus, in quantum decenter valent, charitatis condescensione servire. Nec tardere debet animum, si sensus ejus contemplationi spiritualium semper intentus, ali-

R 11



quando dispensandis rebus minimis, quasi minoratus inflectitur, quando illud verbum, per quod constant omnia creata, ut prodesset hominibus, assumpta humanitate, voluit paulò minùs ab Angelis minorari. Quid ergo mirum, si homo se propter hominem attrahit, dum Creator hominum & Angelorum, formam hominis propter hominem suscepit. Nec tamen minoratur sensus, cum sic attrahitur: quia quantò subtilius superiora penetrat, tantò humiliter pro Conditoris amore nec inferiora contemnit.

Hebr. 2.

## CAPUT XVII.

1. Cor. 6. b *Quare non magis injuriam accipitis?*

De imperfectis hypocritis. In expof. B. Job. l. 31. c. 8. in princ.

Ibid. post med. & ferè ad fin. usque.

**P**AULUS Apostolus discipulos suos cupiens exte-riora despiciere, ut valeant interna servare, admonet dicens: *Iam quidem omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos, quare non magis injuriam accipitis, quare non magis patimini?* Et tamen hypocrita assumpto sanctæ conversationis habitu, filiorum custodiam deserit, & temporalia quæque defendere etiam jurgiis querit: & plus terrena, quàm cælestia diligens, contra eum, qui temporalia diripit, sese in intimis immani odio inflammat. Sciendum verò est, quia sunt nonnulli, quos charitatis gremio nutrens mater Ecclesia tolerat, quousque ad spiritualis ætatis incrementa perducat, qui nonnunquam & sanctitatis habitum tenent, & perfectionis meritum exequi non valent. Ad dona namque spiritualia minimè asurgunt: & idcirco his, qui sibi conjuncti sunt, ad ea tuenda, quæ terrena sunt, serviunt, & nonnunquam in defensionis ejusdem iracundia excedunt. Hos nequaquam credendum est in hypocritarum numerum currere, quia aliud est infirmitate, aliud malitia peccare. Hoc itaque inter hos & hypocritas distat, quòd isti juxta modum suæ intelligentiæ etiam in rebus sæculi militant causis Dei; illi verò pro causis Dei intentioni deserunt sæculi: quia inter ipsa quoque, quæ se agere sancta opera ostendunt, non conversionem quaerunt hominum, sed auræ favorum: isti non metuunt pravis hominibus etiam de bona actione displicere, dum supernis tantummodo judiciis placeant; illi verò nunquam quid agant, sed quomodo de qualibet actione possint hominibus placere considerant. Igitur cum quosdam non despectæ conversationis viros iracundè, vel nimè defendere terrena conspiciamus, debemus hoc in illis per charitatem reprehendere, nec tamen eos reprehendendo desperare: quia plerumque uni eidemque homini & insunt quedam iudicabilia quæ apparent, & magna quæ latent: in nobis verò sæpe magna in facie prodeunt, & nonnunquam occultantur, quæ reprehendenda sunt. Hinc ergo humilianda est nostræ mentis elatio: quia & illorum infirma sunt publica, & nostra secreta: & rursus fortia illorum secreta sunt, & in publico nostra vulgantur. Quos ergo de aperta infirmitate reprehendimus superest, ut de occultæ fortitudinis æstimatione veneremur. Et si se de aperta infirmitate nostra mens elevat, occulta sua infirma considerans, sese in humilitate premar.

## CAPUT XVIII.

1. Cor. 6. a *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.*

De frangendo propriæ voluntatis desiderio. In expof. B. Job. l. 5. c. 8.

**S**ÆPE hi, qui in potestate sunt, dum sese & à licitis retinere nesciunt, ad illicita opera & inquieta dilabuntur. Solut enim in illicitis non cadit, qui se aliquando & à licitis cautè restringit. Quia videlicet contritione religatum bene se Paulus insinuat,

**A** dicens: *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.* Atque ut ex ipsa religatione ostenderet, in quanta se mentis libertate dilataret, illico adjunxit: *Omnia mihi licent: sed ego sub nullius redigar potestate.* Cum enim mens concepta desideria sequitur, servire rebus convincitur, quarum amore superatur: sed Paulus, cui cuncta licent, sub nullius potestate se redegit: quia semetipsum etiam à licitis restringendo, ea, quæ delectata premerent, despecta transcendit.

## CAPUT XIX.

*Bonum est homini mulierem non tangere.* 1. Cor. 7. a

**C**UM mens inter minora & maxima peccata constringitur, si nullus omnino sine peccato evadendi patet aditus, minora semper eligantur: quia & qui murorum undique ambitu clauditur, ne fugiat, ubi brevior murus inventitur, ibi se in fugam præcipitat. Hinc est quòd Paulus, cum quosdam in Ecclesia incontinentes aspiceret, concessit minima, ut declinarent majora: & peritus medicinæ cælestis, non tam sanos instituit, quàm infirmis medicamenta monstravit, dicens: *De quibus scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tangere; propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaqueque suum virum habeat.* Qui enim fornicationis metum præmisit, profectò non statim præceptum contulit, sed ne fortasse in terram ruerent, lectum cadentibus ostendit. Unde adhuc infirmantibus subdit: *Vxor vir debitum reddat, similiter autem & uxor viro.* Et quia tunc solum conjuges in admixtione sine culpa sunt, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscentur, ut hoc etiam quod concesserat sine culpa, quamvis minima non esse monstraret, postquam in magna honestate conjugij aliquid de voluptate largitus est, illico adjunxit: *Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.* Non enim est sine vitio quod ignoscitur, & non præcipitur. Peccatum profectò vidit, quod posse indulgeri prævidit. Culpa quippe esse innuit, quod indulgeri perhibetur: sed quæ tantò citius relaxetur, quantò non per hanc illicitum quid agitur: sed hoc, quod est licitum, sub moderatione non tenetur. Conjuges enim scire debent, suscipiendæ proles causâ se esse conjunctos; & cum immoderatè fervientes admixtioni, propagationis articulum in usum transferunt voluptatis, perpendant quòd licet extra non exeant, in ipso tamen conjugio, conjugij jura transcendunt. Unde necesse est, ut crebris orationibus defleant, quod pulchram copulæ speciem, admixtis voluptatibus fœdant. Sed cum in dubiis constringimur, utiliter minimis subdimur, ne in magnis sine venia peccemus: ita plerumque antiqui hostis versutia solvitur, cum ad virtutes maximas per commissa minora transitur.

## CAPUT XX.

*Melius est nubere, quàm uri.* 1. Cor. 7. b

**Q**UI conjugijs non sunt obligati, nequaquam sine judicio damnationis misceri se putant vagantibus sceminis. Cum enim Paulus fornicationis vitium tot criminibus execrandis inseruit, cuius sit reatus indicavit, dicens: *Neque fornicatores, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.* Si igitur tentationum procellas cum difficultate salutis tolerant, conjugij por-



tum petant. Scriptum quippe est: *Melius est nubere, quam iri*: sine culpa scilicet ad conjugium veniunt, si tamen necdum meliora voverunt. Nam quisquis bonum maius subire proposuit, bonum minus quod licuit, illicitum fecit. Scriptum quippe est: *Nemo mittens manum suam super aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei*. Qui igitur fortiori studio intenderat, retro respicere convincitur, si relictis bonis ampliioribus ad minima retorquetur. Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Tribulationem carnis hęc pari possunt, etiam qui spiritualiter vivunt. Cur ergo inesse conjugibus carnis tribulatio, quasi spiritualiter dicitur, quę etiam à vita spiritualium longè non esse cognoscitur. Ideo scilicet, quòd hi frequenter majores tribulationes ex carne suscipiunt, qui carnis voluptatibus delectantur, & eis insunt. Considerare autem debent pastores & rectores, quòd Paulus, qui in Paradisum ducitur, calique tertij secreta rimatur, & tamen illa invisibilium contemplatione suspensus, ad cubile carnalium mentis aciem revocat, & in occultis suis qualiter debeant conversari, dispensat, dicens: *Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro*. Et paulò post: *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi*. Exiterum: *Revertimini in idipsum*. Ecce jam celestibus secretis inseritur, & tamen per condescensionis viscera carnalium cubile percrutatur. Et quem sublevatus ad invisibilia erigit, hunc miseratus ad infirmantium secreta oculum cordis flecit. Cælum contemplatione transcendit, nec tamen statum carnalium sollicitudine deserit. Similiter rectores, & doctores alta contemplatione petentes, non debent proximorum infirma despiciere, aut infirmis proximorum congruentes, non debent alta derelinquere.

CAPUT XXI.

1. Cor. 7. 4 De virginibus autem præceptum Domini non habeo.

**E**Xercitati in bonis operibus, electi nonnunquam plus student agere, quam eis Dominus dignatus est jubere: carnis enim virginitas nequaquam est iussa, sed tantummodo laudata. Nam si illa deberetur, nimirum jam conjugium culpa crederetur. Et tamen multi virtute pollent virginitatis, ut videlicet plus impendant obsequio, quam acceperunt præcepto. Et sciendum, quòd sunt nonnulli heretici, qui ita virginitati carnis student, ut nuptias damnant: sicut etiam sunt nonnulli, qui ita abstinentiam laudant, ut sumentes alimenta necessaria detestentur, de quibus scriptum per Paulum dicitur: *Prohibitum nubere, & abstinere à cibis: quos creavit Deus ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus*.

CAPUT XXII.

1. Cor. 7. 4 Qui habent uxores, tanquam non habentes sint.

**P**AUCIS datum est omnia relinquere, curas mundi postponere, solis desiderijs æternis inhiare. Non ergo, fratres, audemus vobis dicere, ut omnia relinquatis; sed tamen, si vultis, omnia etiam retinendo relinquitis, si sic temporalia geritis, ut tamen tota mente ad æterna tendatis. Hinc Paulus Apostolus dicit: *Tempus breve est. Reliquum est, ut qui habent uxores, tanquam non habentes sint: & qui stent, tanquam non stentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes, & qui emunt, tanquam non possidentes: & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur: præterit enim figura huius mundi*. Uxo-

S. Greg. Tom. III.

re nãnamque habet, sed quasi non habens, qui transtitoria esse cuncta conspiciens, curam carnis ex necessitate tolerat, sed æterna gaudia spiritus ex desiderio expectat: qui scit debita carnis sic exsolvere, ut tamen per eam mundo tota mente non cogatur inherere. Nam, cum iisdem rursus egregius Prædicator dicat: *Qui habet uxorem, cogitat quę sunt huius mundi, quomodo placeat uxori*. Ille uxorem habet, quasi non habens, qui sic studet placere conjugij, ut tamen non displiceat Conditori: qui sic per illam carnali consolatione utitur, ut tamen nunquam ad prava opera à melioris intentionis rectitudine, ejus amore flectatur. Flet quoque, sed tanquam non fleat, qui sic temporalibus damnis affligitur, ut tamen de æternis lucris semper animum consoletur. Flendo enim non flere est, sic exteriora adversa plangere, ut tamen noverit æternę spei consolatione gaudere. Gaudet verò, sed tanquam non gaudet, qui sic de temporalibus bonis hilarescit, ut tamen semper perpetua tormenta consideret: & in hoc, quòd mentem gaudio sublevat, hanc continuo pondere providi timoris premat. Emit autem, sed quasi non possidens, qui & ad usum terrena præparat, & tamen cauta cogitatione prævidet, quòd hæc citius relinquat. Mundo corde utitur, sed quasi non utatur: qui & necessaria cuncta exterius ad vitę suę ministerium redigit, & tamen hæc eadem non sinit suę menti dominari, ut subiecta foris serviant, & nunquam intentionem animi ad alta tendentis frangant, ubi apertè quoque subdidit: *Præterit enim figura huius mundi, ac si apertè diceret: Nolite constanter mundum diligere, quando & ipse non potest, quem diligitis, stare*. Incautum cor quasi manentes figitis, dum fugit ipse, quem amatis. Quos igitur in hoc mundo necessitas ligat, ut ex omni parte exui à mundo non possunt, sic debent ea, quę mundi sunt, tenere, ut tamen eis nesciant ex mentis fractione succumbere: & cum relinquere cuncta, quę mundi sunt, non possunt, tunc exterius agent, si ardentè interiùs ad æterna festinant.

CAPUT XXIII.

Qui autem cum uxore est, cogitat quę sunt mundi, quomodo placeat uxori.

**I**N usu vitę mortalis quædam ex semetipsis sunt De conjugio. Innoxia, quædam verò ex his, quę versantur circa ipsa. Ex semetipsis quædam sunt noxia, sicut peccata sunt atque flagitia. Quædam verò nonnunquam nobis ex his nocent, quę circa ipsa sunt, sicut temporalis potentia, vel conjugalis copula: bonum namque est conjugium, sed mala sunt, quę circa illud ex huius mundi cura succrescunt. Unde etiam Paulus quibusdam meliora persuadens, eos à conjugio revocat, dicens: *Hoc autem dico, non ut laqueum vobis iniciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Domino serviendi*. Dum ergo tenetur, quod non nocet ex rebus juxta positis committitur plerumque quod nocet: sicut sæpe rectum mundi iter pergitur, & tamen ortis juxta viam vepribus, per vestimenta retinemur. In via quidem munda non offendimus, sed à latere nescitur quo pungamur. Magna est etiam temporalis potentia, quę habet apud Deum meritum suum de bona ministracione regiminis, nonnunquam tamen præter alia mala, eo ipse quòd præminet cæteris, elatione cogitationis intumescit.

Rrr ij



## CAPUT XXIV.

1. Cor. 7. f *Hoc ad utilitatem vestram dico.*

*Cura pass. par. 3. c. 28. circa fin.*

**P**AULUS cum quosdam ad cælibatus gratiam instrueret, non conjugium sprevit, sed curas mundi nascentes ex conjugio repulit, dicens: *Hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis injiciam; sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi.* Ex conjugis quippe terrenæ sollicitudines procedunt, & idcirco Magister Gentium auditores suos ad meliora persuasit, ne terrena sollicitudine ligarentur. Quem ergo cælibem curarum secularium impedimentum præpedit, & conjugio nequaquam se subdidit, tamen onera conjugij non evasit.

## CAPUT XXV.

1. Cor. 8. a *Scientia inflat, charitas ædificat.*

*De scientia hypocritarum. In exp. B. Tob. 1. 3. c. 28. sub mit.*

**M**ENS hypocritarum concupiscentiis exterioribus occupata, igne divini amoris non caler, & idcirco ad supernum desiderium inflammare auditores suos nequeunt: quia verba de frigido corde proferunt. Neque enim res, quæ in seipso non arserit, alios accendit. Unde fit plerumque, ut hypocritarum dicta, & audientes non erudiant, & eisdem ipsos, qui ea proferunt, elatos laudibus, detiores reddant. Attestante enim Paulo: *Scientia inflat, charitas ædificat.* Cum ergo charitas ædificando non erigit, scientia inflando pervertit.

## CAPUT XXVI.

1. Cor. 8. a *Qui se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire.*

*De perfecta scientia. In exp. B. Tob. 1. 2. c. 7. c. 22. cir. med.*

**P**ERFECTA scientia est, in hoc quidem mundo vivere, sed de hujus mundi concupiscentia nihil habere, aliena non appetere, propria non tenere, laudes mundi despiciere, & pro Deo opprobria amare, gloriam mundi fugere, despectum sequi, adulantes despiciere, despicientes honorare, malamentium ex corde dimittere, & erga eos dilectionis gratiam immobilem in corde retinere. Perfecta quidem scientia est, hæc cuncta sollicitè agere, & de se suis meritis scire nihil esse. Unde & ipsi discipuli Domini de hac scientia perfecta docentur, cum eis voce Veritatis dicitur: *Cum feceritis hæc omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inuiles sumus.* Perfecta scientia est scire omnia, & tamen juxta quemdam modum scientem se esse nescire, de qua bene per Paulum dicitur: *Qui se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire.* In hoc itaque mundo dum vivimus, tunc perfectè quæ scienda sunt, scimus, cum proficientes per intelligentiam nil non perfectè scire cognoscimus. Quia enim prima stultitia Angeli, elatio cordis fuit, vera sapientia efficitur hominis, humilitas suæ æstimationis. Quam quisquis vel magna sapiendo deserit, eo ipso vehementer despicit, quod semetipsum nescit.

*Luc. 17.*

*1. Cor. 8.*

*In exp. B. Tob. 1. 2. c. 3. post med.*

**F**ACTUS sum Judæis tanquam Judæus, ut ludæos lucrifacere.

## CAPUT XXVII.

*Videte ne licentia vestra offendiculum fiat 1. Cor. 8. a infirmis.*

**C**UM prava æstimatio in quantum sine peccato valet, ab intuentium mente non tergitur, cunctis mala credentibus per exemplum culpa propinatur. Unde plerumque contingit, ut qui negligenter de se mala opinari permittunt, per semetipsum quidem nulla iniqua faciant: sed tamen per eos, qui se fuerint imitati, multipliciùs delinquant. Hinc est quod Paulus non munda quædam sine pollutione comedentibus, sed imperfectis, tentationis scandalum sua hac comestione moventibus dicit: *Videte ne forte hæc licentia vestra, offendiculum fiat infirmis.* Et rursum: *Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est.* Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.

*De scandalulo vitando. Cura pass. par. 3. c. 35. circa fin.*

*1. Cor. 8.*

## CAPUT XXVIII.

*Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si vestra carnalia meramus.* 1. Cor. 9. b

**D**IGNUM est, ut prædicatores ab eis terrena consequantur stipendia, quibus patriæ cælestis offerunt præmia: quia sicut dicit ipsa Dei sapientia: *Dignus est operarius mercede sua.* Quia jam de mercede operis sunt ipsa alimenta sustentationis, ut hæc merces de labore prædicationis inchoetur, quæ illic de veritatis visione perficitur. Quia in re considerandum est quod uni nostro operi due debentur mercedes: una in via, altera in patria: una, quæ nos in labore sustentat, alia, quæ nos in resurrectione remunerat. Merces itaque, quæ in præsentia recipitur hoc in nobis debet agere, ut ad sequentem mercedem robustius tendatur. Verus itaque Prædicator quisque non ideo debet prædicare, ut in hoc tempore mercedem recipiat, sed ideo mercedem recipere, ut prædicare subsistat. Quisquis namque ideo prædicat, ut hinc vel laudis, vel muneris mercedem recipiat, æterna proculdubio mercede se privat. Quisquis verò vel ea, quæ dicit, ideo placere hominibus appetit, ut dum placet, quod dicitur, per eadem dicta, non ipse, sed Dominus ametur: vel idcirco terrena stipendia in prædicatione consequitur, ne à prædicationis voce per indigentiam lassetur, huic proculdubio ad recipiendam mercedem nihil obstat in patria, quod sumptus sumptus in via. Hos itaque sumptus à Corinthiis, quibus prædicabat Paulus, pro minimo suscipiens, dicit: *Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si vestra carnalia meramus.*

*De dispensatis prædicatorum. Hom. 17. in Ev. ang. præc. à pp. Luc. 10.*

## CAPUT XXIX.

*Factus sum Judæis tanquam Judæus, ut ludæos lucrifacere.* 1. Cor. 9. c. d

**R**ECTOR debet esse præ cunctis contemplatione suspensus, & singulis compassione proximus, ut per speculationis altitudinem semetipsum quoque invisibilia appetendo transcendat, & per pietatis viscera in se infirmitatem ceterorum transferat. Hinc est, quod beatus Paulus compage charitatis summis simul & infimis junctus, & in semetipso virtute spiritus ad alta volante rapitur, & in alius pietate æquanimiter infirmatur, dicens: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non moror?* Hinc rursus ait: *Factus sum Judæis* 2. Cor. 11.

*De benigna discretionem rectorum. Cura pass. par. 2. c. 4. in prim.*

*1. Cor. 9.*



*in expof. B. legē sunt, quafi sub lege eſſem. ( cum ipſe non eſſem ſub lege ) ut eos qui ſub lege erant, lucrificarem :*

*& iis, qui ſine lege ſunt, quafi ſine lege eſſem, ( cum ſine lege Dei non eſſem, ſed in lege eſſem Chriſti ) ut lucrificarem eos, qui ſine lege ſunt. Et paulo poſt :*

*Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerem ſalvos. Quod videlicet exhibebat non amittendo fidem, ſed extendendo pietatem, ut in perſonam ſe infidelium tranſfigurans, ex ſemetipſo diſceret, qualiter aliis miſereri debuiffet : quatenus hoc illis impenderet, quod ſibi ipſe, ſi ita eſſet, impendi recte voluiſſet. Neque enim egregius Prædicator, ut quaſi Judæus fieret, ad perſidiam erupit : neque ut quaſi ſub lege eſſet, ad carnale ſacrificium rediit : neque ut omnibus omnia fieret, ſimplicitatem mentis in erroris varietatem commutavit, ſed condeſcendendo appropinquavit infidelibus, non cadendo ; ut videlicet ſingulos in ſe ſuſcipiens, & ſe in ſingulos tranſfigurans, compatiendo colligeret, ſi ita ipſe, ut illi, eſſet, quod impendi ab aliis ſibi recte voluiſſet : & tantò veriùs unicuique erranti concurreret, quantum ſaluti ejus modum ex propria conſideratione didiciſſet. Hinc iterum dicit : *Sive mente excedimus Deo, ſive ſobrii ſumus vobis :* quia & ſemetipſum noverat contemplando tranſcendere, & eundem ſe auditoribus condeſcendendo temperare.*

1. Cor. 1.

CAPUT XXX.

1. Cor. 9. d

*Sic curro, non quaſi in incertum.*

**N**onnulli omne quod fortiter faciunt, dominante gula vitio, perdunt : & dum venter non reſtringitur, per carnis concupiſcentiam ſimul cunctæ virtutes obruuntur. Hinc eſt quod Paulus contra Hieruſalem mœnia decertanti cocorum principi, id eſt ventri, cui à coquentibus ſervitur, virtutes animæ ad pacis viſionem tendentis deſtruere volenti, vires ſubtrahebat, cum diceret : *Caſtigo corpus meum, & ſervituti ſubjicio : ne forte aliis prædicans, ipſe reprobus efficiar.* Hinc etiam præmiſit, dicens : *Sic curro, non quaſi in incertum : Sic pugno, non quaſi ærem verberans.* Cum enim carnem reſtringimus, iſtis continentia noſtræ iactibus non aërem, ſed immundos ſpiritus verberamus. Et cum hoc, quod eſt intra nos, ſubjicimus, extra poſitis adverſariis pugnas damus.

CAPUT XXXI.

1. Cor. 9. a *Caſtigo corpus meum, & ſervituti ſubjicio.*

**M**ultos videmus quotidie qui reſplendent luce juſtitia, & tamen ad finem ſuum obſcuritate tenebrantur nequitia ; & multos cernimus peccatorum tenebris obvolutos, & tamen juxta vitæ ſuæ terminum, repente reddi luce juſtitiae liberos. Unde quibuſdam converſis à peccatorum nequitia dicitur : *Evatis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino.* Lucis enim nomine juſtitia accipitur : per tenebras iniquitas deſignatur. Multos etiam novimus ſemel inventam viam juſtitiae illibatae uſque ad obitum tenuiſſe, & pleroſque conſpeximus uſque ad exitum cœpta ſemel crimina ſine ceſſatione cumulaſſe. Quis autem inter iſta occultorum judiciorum nubila mentis ſuæ radium mittat, ut aliqua conſideratione diſcernat : vel quis perduret in malo, vel quis perfeveret in bono, vel quis ab infimis convertatur ad ſumma, vel quis à ſummis revertatur ad infima ? Latent hæc ſenſus hominum, nec quidquam de cujuſlibet ſine cognoscitur : quia divinatorum judiciorum

**A** abyſſus, humanæ mentis oculo nullatenus penetra- tur. Videmus namque quòd illa Deo adverſa Gen- tilitas juſtitia eſt luce perſuſa, & Judæa dudum dilecta perſidia eſt nocte cæcata. Scimus etiam quòd Iatro de patibulo tranſiit ad regnum : Judas de Apoſtolatus gloria lapſus eſt in tartarum. Rurſumque, quia aliquando fortes, quæ cœperunt, non mutant, & Iatronem alium perveniſſe novimus ad ſup- plicium, & Apoſtolos ſcimus percepſiſſe pro poſitum quod deſideraverant, regnum. Video præterea Pau- lum ex illa perſecutionis ſavitia ad gratiam Apoſto- latus vocatum, & tamen ſic inter occulta judicia formidat, ut reprobari ſe etiam poſtquam vocatus eſt, timeat. Ait enim : *Caſtigo corpus meum, & ſer- vituti ſubjicio : ne forte aliis prædicans, ipſe reprobus efficiar.* Et certè jam de illo Dominica dictum fue- rat voce : *Vas electionis mihi eſt, & tamen adhuc ca- ſtigans corpus ſuum, metuit, ne reprobareretur.* Væ miſeris nobis, qui de electione noſtra nullam adhuc Dei vocem cognovimus, & jam in otio quaſi deſe- curitate torpemus. Debet profeſſò, debet in ſpe eſſe ſecuritas, ſic & in converſatione timor : ut & illa certantes foveat, & iſte torpentes pungat. De ſpe in caſum præſumit, qui timere Deum in ſuis operibus renuit.

CAPUT XXXII.

C *Bibebant de ſpirituali conſequente eos opera, 1. Cor. 10. b*  
*Petra autem erat Chriſtus.*

**I**n ſacro eloquio cum ſingulari numero petra poni- tur, & nominatur, quis alius, quam Chriſtus accipitur ? Paulo atteſtante, qui ait : *Petra autem erat Chriſtus.* Cum verò petra pluraliter appellan- tur, membra ejus videlicet ſancti viri, qui robore illius ſolidati ſunt, exprimuntur. Quos nimirum Petrus Apoſtolus lapides vocat, dicens : *Vos tan- quam lapides vivi coadiſciminati domos ſpirituales.*

De ſancti- ficatione petrae. *In exp. B. Job. 1. 31. c. 19. poſt med. 1. Per. 2.*

CAPUT XXXIII.

*Neque idololatra efficiamini.*

1. Cor. 10. b

**V**ana agimus, quoties tranſitoria cogitamus. Ex vanitate autem ad iniquitatem ducimur cum priùs per levia delicta deſluimus, & uſu cuncta lavigante, nequaquam poſt committere etiam gra- viora timeamus. Nam dum moderari lingua otioſa verba negligit, more inolitæ remiſſionis capta, au- dax ad noxia prorumpit : dum gula incumbitur, ad levitatis protinus infaniam proditur. Cumque mens ſubigere delectationem carnis renuit, plerumque & ad perſidia voraginem ruit. Unde bene Paulus plebis Iſraëliticae damna conſpiciens, ut imminen- tia ab auditoribus mala compeſceret, curavit ex ordine tranſacta narrare dicens : *Neque idololatra efficiamini, ſicut quidam ex iſtis, quemadmodum ſcriptum eſt : Sedis populus manducare, & bibere, & Surrexerunt ludere.* Elus quippe potuſque ad lu- xum impulit, luſus ad idololatriam traxit : quia ſi vanitatis culpa nequaquam cautè compeſcitur, ab iniquitate protinus mens incauta devoratur : atte- ſtante Salomone, qui ait : *Qui modica ſpernit, paulatim decidunt.* Si enim curare parva negligimus, inſenſibiliter ſeducti, audacter etiam majora per- petramus.

De vana o- tioſitate. *In exp. B. Job. 1. 10. c. 9. cir. med.*

Exod. 32. 1. Cor. 10.

Ecl. 19.



## CAPUT XXXIV.

1. Cor. 10. e *Qui se existimat stare, videat ne cadat.*

De custodia. *In exp. B. Job. l. 25. c. 8. ante med. Mat. 15.*  
**S**umma cura satagendum est vobis, omni custodia servare cor vestrum: quoniam ex ipso vita procedit, & sicut scriptum est: *Ex corde exeunt cogitationes mala.* Formidemus igitur in his bonis, quæ accepimus, nec eos, qui illa necdum assecuti sunt, despemus. Quid enim sumus hodie novimus, quid autem post paulum possumus esse, nescimus. Hi verò, quos fortasse despiciamus, & tardè possunt incipere, & tamen vitam nostram ferventioribus studiis anteire. Timendum itaque est, ne etiam nobis cadentibus surgat, qui à nobis stantibus irridetur, quamvis stare jam non novit, qui non stantem novit irridere. Hunc autem supernorum judiciorum metum Paulus Apostolus discipulorum cordibus incutiens ait: *Qui se existimat stare, videat ne cadat.* Superbi enim possunt amittere bona, de quibus superbiunt, & humiles ea percipere, quæ quia non habeant, contemnuntur. Intus ergo vigilaadum est, intus servemus omne, quod foris agimus, ne si mens se extollat, cadamus.

## CAPUT XXXV.

1. Cor. 10. e *Tentatio vos non apprehendat, nisi humana.*

De suggestionibus, & consensu tentationum carnalium. *In exp. B. Job. l. 21. c. 3. ante med. Cura past. par. 1. c. 11. paulo ante fin. Rom. 6.*  
**S**ciendum est, aliud esse, quod animus de tentatione carnis patitur, aliud verò cum per consensum delectationibus obligatur. Plerumque enim cogitatione prava pulsatur, sed renititur: plerumque verò cum perversum quid concipit, hoc inter semetipsum etiam per desiderium voluit. Et nimium mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat, cum pulsatur, sed cum hanc sibi per delectationem subjugat. Hinc etenim Predicator egregius dicit: *Tentatio vos non apprehendat, nisi humana.* Humanum quidem est in corde tentationem perpeti, demoniacum verò est tentationis certamine, & in operatione superari. Humana quippe tentatio est, qua plerumque in cogitatione tangimur etiam nolentes: quia ut nonnunquam illicita ad animum veniant, hoc utique in nobismetipsis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Jam verò demoniacum est, & non humana tentatio, cum ad hoc, quod corruptibiliter suggerit, per consensum se animus astringit. Hinc iterum dicit: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore.* Peccatum quippe in mortali corpore nequaquam non esse, sed regnare prohibuit: quia in carne corruptibili non regnare potest, sed non esse non potest. Hoc ipsum namque ei de peccato tentari peccatum est, quo quia quamdiu vivimus, peccato omnino non caremus. Sancta prædicatio, quoniam hoc expellere plenè non potuit, ei de nostri cordis habitaculo regnum tulit, ut appetitus illicitus, etsi plerumque bonis nostris cogitationibus occultè se quasi fur inserit, saltem si ingreditur, non domineatur.

## CAPUT XXXVI.

1. Cor. 10. e *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra quàm potestis.*

De tentationibus diaboli. *In exp. B. Job. l. 9. c. 25. sub fin. & c. 29. c. 14.*  
**C**um maligni spiritus ad vitam redire nequeunt, crudeliter socios ad mortem quærunt. Indefinenter itaque contra bonos consilium ineunt, quos servire Deo innocuè in tranquillitate considerant, vexatos adversitatibus ad voraginem culpæ rapiant.

**A** Sed eorum consilij acumen destruitur, quia prius Conditor cum viribus flagella moderatur, ne virtutem pœna transeat, & per astutiam fortium humana infirmitas excedat. Unde bene per Paulum dicitur: *Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari supra quàm potestis: sed faciet cum tentatione etiam proveniunt, ut possitis sustinere.* Novit autem Conditor noster, quando exurgere persecutionis procellam sinat, quando exurgentem reprimat. Novit pro custodia nostra restringere quod contra nos egredi pro nostra exercitatione permittit, ut sciviens nos diluat procella, non mergat. Novit tentationes adversarij dispensando modificare, ut simul multæ non veniant, aut ipsæ tantummodo, quæ ferri possunt, illustratam jam Deo animam tangant: ut cum tactus sui ardore nos cruciant, perfectionis incendio non exurant. Nisi enim misericors Deus cum verberibus tentamenta modificet, nullus profectò est, qui malignorum spirituum insidias non corruens portet: quia si mensuram iudex tentationibus non præbet, eo ipso protinus stante dejicit, quod ultra vires onera imponit.

## CAPUT XXXVII.

*Si quis videtur contentiosus esse.*

1. Cor. 11. e

**H**eretici nequaquam inquisitionibus suis veritatem conantur assequi, sed victores videri. Cum foris sapientes appetunt ostendi, intus per stultitiam elationis suæ ligantur vinculis. Unde fit, ut certamina contentionum exquirant, & de Deo, qui pax est nostra, loqui pacificè nesciant, atque ex pacis negotio rixæ inventores fiant: quibus bene per Paulum dicitur, *Si quis videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, nec Ecclesia Dei.*

De contentione hereticorum. *In exp. B. Job. l. 8. c. 17.*

## CAPUT XXXVIII.

*Si nosmetipsos diiudicavimus, non utique diiudicemur.*

1. Cor. 11. e

**D**ivina largitatem misericordiæ quis valeat pensare? omnipotens Deus singula quæque mala, quæ fecimus, & peccata subtiliter, & tamen per benignitatis suæ gratiam ea penitentibus misericorditer relaxat. Qui & duritiam in peccantibus conspiciat, sed tamen hanc gratia præveniente ad penitentiam emollit, & nosmetipsos ad singulas culpas, quas fecimus, defendas convertit. Quas misericorditer relaxat: quia dum nos eas punimus, ipse nequaquam in extremo examine judicat. Peccatores igitur, qui operum peccata deplorant, debent præsumere de misericordia, quam postulant, ne vi immoderate afflictionis intereant. Neque enim piè Dominus ante delinquentium oculos flenda peccata opponeret, si per semetipsum ea districtè ferire voluisset. Constat enim, quod à suo iudicio abscondere voluit, quos miserando præveniens, sibi metipsis iudices fecit. Hinc enim scriptum est: *Praoccupemus faciem eius in confessione.* Hinc per Paulum dicitur: *Si nosmetipsos diiudicavimus, non utique diiudicemur.*

De misericordia Dei in remissione peccatorum. *In exp. B. Job. l. 11. c. 12. sub fin. Cura past. par. 1. c. 10. precl. à princ. & sal. 24.*

## CAPUT XXXIX.

*Divisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus.*

1. Cor. 12. e

**P**enè nullum latet quod quinque sunt sensus corporis nostri: videlicet visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus. Hi sensus in omne, quod gratia

De multiformi fancti Spiritus.



In expos. B. Sentiant atque discernunt, virtutem discretionis & sensus a cerebro trahunt: & cum unus sit iudex cerebri sensus: qui intrinsecus praesidet, per meatus tamen proprios, sensus quinque discernit, Deo mira operante: ut neque oculus audiat, neque auris videat, neque os olfaciat, neque naris gustet, neque manus odoretur. Et cum per unum sensum cerebri omnia disponantur, quilibet tamen horum sensus aliud facere non potest, praeter id, quod ex dispositione Conditoris accepit. Ex istis ergo corporalibus exterioribus interiora & spiritualia colligenda sunt: ut per id, quod in nobis publicum est, transire debeamus ad secretum quod in nobis est, & in nobismetipsis latet. Intuendum quippe est, quia cum una sit sapientia, alium minus, alium majus inhabitat: alij hoc, alij illud praestat. Et quasi cerebri more nobismetipsis velut quibusdam sensibus utitur, ut quamvis sibi nec nunquam sit dissimilis, per nos tamen diversa & dissimilia semper operetur: quatenus iste sapientiae, ille scientiae donum percipiat; iste genera linguarum, ille gratiam curationum habeat. Omnipotens quippe Conditor noster Deus interni iudicii secreto moderamine juxta beati Pauli vocem, *Alj sermonem sapientiae, alj sermonem scientiae, alj plenam fidem, alj gratiam sanitarum, alj operationem virtutum, alj prophetiam, alj discretionem spirituum, alj genera linguarum, alj interpretationem sermonum tribuit.* Sunt enim quidam qui per donum gratiae, & ipsa intelligunt, quae exponi a doctoribus non audierunt: hi videlicet sermonem sapientiae perceperunt. Et sunt quidam, qui per semetipsos intelligere audita nequeunt, sed ea, quae in expositioribus legerint, retinent, & scienter profertur quae lecta didicerunt, atque isti sermone scientiae pleni sunt. In uno itaque eodemque spiritu, iste verbo sapientiae pollet, nec tamen sermone scientiae, id est doctrinae, fulcitur: quia sentire & invenire sufficit etiam quod per discendi studium non apprehendit. Ille sermone scientiae fulget, nec tamen in verbo sapientiae convalescit: quia & sufficit explere quantum didicit, & tamen ad sentiendum ex semetipso subtile aliquid non assurgit. Ille per fidem & elementis imperat, nec tamen per sanitatum gratiam infirmitates corporum curat. Ille orationis opere morbos subtrahit, nec tamen arenti terrae verbo pluvias reddit. Ille operatione virtutum ad praesentem vitam etiam mortuos revocat, & tamen prophetiae gratiam non habens, quae sibi ventura sunt, ignorat. Ille ventura quaeque velut praesentia attendit, & tamen in nulla signorum operatione se exercit. Ille per discretionem spirituum in factis subtiliter mentes conspiciat, sed tamen diversi generis linguas nescit. Ille diversi generis linguas examinat, sed tamen in rebus similibus dissimilia corda non pensat. Alius in una lingua, quam novit, sermonum pondera interpretando prudenter discutit, & tamen reliquis bonis, quae non habet, patienter caret. Sic itaque Creator noster ac Dispositor cuncta moderatur, ut qui extolli poterat ex bono, quod habet, humilietur ex virtute, quam non habet. Sic cuncta moderatur, ut cum impensam gratiam unumquemque sublevar, etiam per disparem alteri alterum subdat: & meliorem quisque dono alio eum, qui sibi subjicitur attendat: ac licet se praere & aliis sentiat, eidem tamen, quem superat, se in aliis postponat. Sic cuncta moderatur, ut dum singula quaeque sunt omnium, interposita quadam charitatis necessitudine fiant omnia singulorum: & unusquisque sic quod non accipit, in altero possideat, ut ipse alteri possidendum quod accipit, humiliter impendat. Hinc per Paulum dicitur: *Per charitatem servite invicem.* Tunc enim nos charitas a jugo culpae liberos reddit, cum vicissim nostro per amorem servitio subjicit: cum & aliena bona nostra credimus, & nostra aliis quasi sua offerentes exhibemus,

A Hinc rursus per eum Paulum dicitur: *Nam & corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes: Quoniam non sum manus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Et si dixerit auris: Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Et paulo post: Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, unum vero corpus. Quid enim sancta Ecclesia, nisi superni sui capitis est corpus? In qua alius alta videndo oculus, alius recta operando manus, alius ad adjuncta currendo pes, alius praecceptorum vocem intelligendo auris, alius malorum factorem, bonorumque fragrantiam discernendo naris est. Qui corporalium more membrorum, dum vicissim sibi accepta officia impendunt, unum de semetipsis omnibus corpus reddunt. Et dum diversa in charitate peragunt, diversum esse prohibent ubi continentur. Si autem unum quid cuncti agerent, corpus utique, quod ex multis continetur, non esset: quia videlicet multipliciter compactum non teneret. Sanctis itaque membris Ecclesiae virtutum dona Dominus distribuit, & dividens singulis prout vult, quasi mensuras in terminis eis imponit. Cum igitur miro consilio Auctor, & Dispositor noster huic illa largitur, quae alij denegat; alij illa denegat, quae isti largitur: mensuras sibi positas egredi nititur, quisquis posse plusquam acceperit, conatur: ut fortasse is, cui tantummodo datum est praecceptorum occulta differere, tentet etiam miraculis coruscare; aut is, quem supernae virtutis donum ad sola miracula roborat, etiam divinae legis occulta pandere contendat. Plerumque enim amittit quod portat, qui audacter ea, ad quae pertingere non valet, arripere festinat. Nam & membrorum nostrorum tunc bene ministeriis utimur, cum sua his officia distincte servamus. Lucem quippe oculis cernimus, vocem vero auribus audimus. Si quis autem ordine mutato, voci oculos, luci aures accommodat, huic utraque incassum parent. Si quis odores velit ore discernere, saporis aure gustare, utriusque sensus ministerium quia pervertit, interimit. Dum enim propriis haec usibus non aptantur, & sua officia deserunt, & ad extranea non assurgunt. Bene itaque Paulus intra acceptas ex divina largitate mensuras, in ipsa praedicationis suae se latitudine coarctabat, cum diceret: *Non enim audeo aliquid loqui coram, quae per me non efficiat Christus.* Mensuram igitur omnipotens Deus nostris profectibus imponit, ut habeamus quaedam virtutum bona, quae nunquam quaesivimus, & quaeramus quaedam, nec tamen habere valeamus; quatenus mens nostra haec non potest habere, quae appetit, illa se intelligat de semetipso non habere, quae habet; per ea, quae sunt, considerentur illa, quae desunt: & per ea, quae utiliter desunt, serventur humiliter bona, quae sunt.*

CAPUT XL.

E *Quae inhonesta sunt nostra, abundantiosem bonestatem habent.* 1. Cor. 12.

Potens & protervus cum pravum aliquid perpetrasse cognoscitur, tempus a praedicatoro quaritur, ut de malo quod fecit, increpetur. Nisi enim praedicator sustineat, quando proferre congrue correctionem valeat, auget in eo malum, quod infertur: quia saepe contingit, ut sit talis, qui nulla verba suscipiat increpationis. Magna enim agendum est arte praedicationis, ut qui ex aperta correptione sunt deteriores, ad salutem redeant quodam temperamento correptionis. Unde etiam Paulus dicit: *Quae putamus ignobiliora esse membra corporis,*

In expos. B. 1ob. 1. 28. c. 6. ante med.

Hom. 18. in Eccl. sub init.

In expos. B. 1ob. 1. 28. c. 6. sub. sup.

Gal. 5.



his honorem abundantiore circumdamus : & qua inhonesti sunt nostra , abundantiore honestatem habent : honesta autem nostra nullius egent. Sicut enim inhonesta membra in corpore , ita sunt quidam intra sanctam Ecclesiam potentes & protervi : qui dum aperta ferri nequeunt invectione , quasi honoris velantur tegmine. Sed hæc de occultis potentium loquimur delictis. Nam quando & aliis agnoscentibus peccant , aliis etiam cognoscentibus increpandi sunt , ne si prædicator taceat , culpam approbasse videatur , atque hæc crescens in exemplum veniat , quam pastoris lingua non fecat.

## CAPUT XLI.

1. Cor. 12. d

*Vos estis corpus Christi , & membra de membro.*

Quod membra sunt reproborum omnes , qui eisdem peruersè agentibus conjunguntur : sicut è contra per Paulum de Dominico corpore dicitur : *Vos estis corpus Christi , & membra de membro.* Aliud quippe est membrum corporis , aliud membrum membri. Membrum quippe corporis , pars ad totum , membrum verò membri est particula ad partem ; membrum namque membri est digitus ad manum , manus ad brachium : membrum verò corporis , est totum hoc simul ad corpus uniuersum. Sicut ergo in spiritali Dominico corpore membra de membro dicimus eos , qui in ejus Ecclesia ab aliis reguntur : ita in illa antiqui hostis reproba congregatione , membra sunt de membris , qui iniquo opere quibusdam se nequioribus conjunguntur.

## CAPUT XLII.

1. Cor. 13. a

*Si linguis hominum loquar , & Angelorum.*

De falsis prædicatoribus. In expof. B. Job. l. 34. c. 4. in princ. ad med. usque.

Ministri Antichristi nonnunquam decipiendis auditoribus exhibent linguæ dulcedines : quoniam & spinæ proferunt flores , & apparet quidem in eis quod oleat , sed later quod pungat. Amaris dulcia , noxiis blanda permiscet : & fallendi arte per remissa colloquia , per humilem sermonem de se infnuant , quod per exhibitionem negant. Hi mirum more metalli insensibilis sonum bene loquendi habent , sed sensum bene vivendi non habent : namque quasi humiliter loquendo asserunt , quod elatè vivendo contemnunt. Unde bene per Paulum dicitur : *Si linguis hominum loquar , & Angelorum , charitatem autem non habeam , factus sum velut æ sonans , aut cymbalum tinniens.* Bona quidem loquens , sed per amorem eadem bona non sequens , velut æs aut cymbalum sonitum reddit : quia ipse non sentit verba , quæ ipse facit.

## CAPUT XLIII.

1. Cor. 13. b

*Charitas patiens est , benigna est.*

De multiplici virtute charitatis. In expof. B. Job. l. 8. c. 1. circ. med.

Mens Sanctorum in hoc tentationum prælio , & munita patientiæ clypeo , & gladii amoris accincta ; ad referenda mala sumit fortitudinem , & ad rependenda bona exerit benignitatem : quatenus & odiorum tela potenter excipiat , & amoris jacula valenter reddat. Miles Dei aduersitatis bello deprehensus , & scutum patientiæ debet anteferre , ne pereat ; & ad prædicandum promptus amoris inferre jacula , ut vincat. Cujus armaturæ summa breviter Paulus insinuat , dicens : *Charitas patiens est , benigna est.* Cùm verò unum ex utroque defuerit , charitas non est : si videlicet malos , aut absque benignitate tolerans non amat , aut rursus sese sine patientia exhibens negligit tolerare , quos amat. Ut ergo à nobis charitas vera teneatur , necesse est quatenus

& benignitati patientia , & rursus patientiæ benignitas suffragetur ; ut magnum quoddam in corde nostro ædificium constituens , & benignitatis arcem patientia solidet , & patientiæ fundata ædificia benignitas exornet. Sed cùm una eademque sit charitas , multiplex tamen dicitur : quia nimirum si mentem plenè ceperit , hanc ad innumera opera multiformiter accendit. Hujus charitatis diversitatem & multipliciter bene Paulus enumerat , dicens : *Charitas patiens est , benigna est : non amulatur , non inflatur , non agit perperam , non est ambitiosa , non querit quæ sua sunt , non irritatur , non cogitat malum , non gaudet super iniquitate , congaudet autem veritati.* Patiens quippe est charitas : quia illata mala æquanimiter tolerat. Benigna verò est : quia pro malis bona largiter ministrat. Non amulatur : quia per hoc quod in præfenti mundo nil appetit , invidere terrenis successibus nescit. Non inflatur : quia cùm præmium internæ retributionis anxia desiderat , de bonis se exterioribus non exultat. Non agit perperam : quia quod se in solum Dei ac proximi amorem dilatat , quidquid à rectitudine discrepat , ignorat. Non est ambitiosa : quia quod ardentius intus ad sua fatagit , foris nullatenus aliena concupiscit. Non querit quæ sua sunt : quæ hinc transitoriè possidet , velut aliena negligit , cùm sibi nihil esse proprium , nisi quod secum permaneat , agnoscat. Non irritatur : quia & injuriis læscita , ad nullos se ultionis suæ motus excitat , dum pro magnis laboribus majora post præmia expectat. Non cogitat malum : quia in amore munditiæ mentem solidans , dum omne odium radicatus eruit , versare in animo , quod inquinat , nescit. Non gaudet super iniquitate : quia sola dilectione erga omnes inhiat , nec de perditione aduersantium exultat. Congaudet autem veritati : quia ut se ceteros diligens , per hoc , quod rectum in aliis conspiciat , quasi de augmento proprii profectus hilarescit. Multiplex ergo est charitas contra uniuscujusque culpæ jaculum , quod perimendam mentem impetit , instructionis suæ munimine occurrit : ut quia antiquus hostis variata circumfusione nos obsidet , ipsa hunc de nobis multipliciter expugnet. Charitas in Petro , & minis terrentium principum fortiter restitit , & in circumfusione submovenda , minorum verba humiliter audivit. Charitas in Paulo , & manus persequentium humiliter pertulit , & tamen in circumfusione negotio longè se impari prioris sensum audenter increpavit.

## CAPUT XLIV.

*Videmus nunc per speculum , & in enigmate.* 1. Cor. 13. d

Dignum est , ut qui prædicat , audientis modum consideret , quatenus ipsa prædicatio cum suis auditoris incrementis crescat. Sic quippe agere prædicator unusquisque debet , sicut cum illo divinitus agit ; ut nequaquam cuncta , quæ sentit , infirmis insinuet : quoniam & quousque ipse carne mortali tantum infirmus est , ea , quæ superna sunt , cuncta non sentit. Prædicare ergo rudibus non debet , quanta cognoscit : quoniam & ipse de supernis mysteriis cognoscere non valet quanta sint. Hinc est enim quod Paulus Apostolus , postquam mysteriis caelestibus interfuit , dicit : *Videmus nunc per speculum , & in enigmate , tunc autem facie ad faciem.* De modo prædicationis. In expof. B. Job. l. 17. c. 14. circ. p.



CAPUT XLV.

1. Cor. 13. a *Tunc cognoscam, sicut & cognitus sum.*

De cognitione Dei. In expos. B. 106. l. 13. c. 9. air. c. fin.

Magna est interpositio oculis nostri ad contemplandam subtilitatem Dei, ipsa videlicet infirmitas nostra. Sed tunc ad purum intuebitur cum, à quo nunc subtiliter intuemur: cum hac infirmitate deposita, ad contemplationis internæ gratiam venerimus, de qua Paulus dicit: *Tunc cognoscam, sicut & cognitus sum.*

CAPUT XLVI.

1. Cor. 14. d *Lingua in signum sunt, non fidelibus, sed infidelibus.*

De miraculis. In expos. B. 106. l. 27. c. 9. 11. sub init.

Sunt nonnulli, qui cum mira Apostolorum opera audiunt, quod accepto Spiritu sancto, mortuos verbo suscitarent, ab obsessis dæmonia pellerent, umbrâ infirmitatis amoverent, ventura quæque prophetando prædicarent, & Vnigenitum, Verbum Dei omnium gentium loquentes linguâ prædicarent: quia virtutes has nunc in Ecclesia non vident, subtractam jam ab Ecclesia supernam gratiam suspicantur, nescientes pensare quod scriptum est: *Adjutor in opportunitatibus in tribulatione.* Tunc quippe sancta Ecclesia miraculorum adjutorio indigni, cum eam retributio persecutionis prefficit. Nam postquam superbiæ infidelitatis edomuit, non jam virtutum signa, sed sola operum merita requirit: quamvis & illa per multos ostendat, cum opportunitas exigit, Scriptum quippe est: *Lingua in signum sunt, non fidelibus, sed infidelibus.* Vbi igitur omnes fideles sunt, quæ causa exigit, ut signa monstrantur? Vnde citius satisfacimus, si quid de ipsa Apostolica dispensatione memoremus. Paulus namque prædicator egregius Melitem veniens, & plenam infidelibus insulam sciens, patrem Publij dyenteria, febribusque vexatum orando salvavit, & tamen ægotanti Timotheo præcepit, dicens: *Molico vino utere propter stomachum tuum, & frequenter tuas infirmitates.* Quid est, Paule, quod ægrum infidelem orando ad salutem revocas, & tantum adjutorem Evangelij more medici per alimenta curas, nisi quod idcirco sunt exteriora miracula, ut mentes hominum ad interiora perducantur; quatenus per hoc, quod mirum visibiliter ostenditur, ea, quæ admirabiliora sunt, invisibilia credantur? Signo quippe virtutis pater Publij sanandus fuerat, ut mente revivisceret, dum ad salutem miraculo rediret. Timotheo autem adhibendum foris miraculum non erat, qui jam totus intus vivebat. Non est igitur mirum, si propagata fide, crebro miracula non fiunt, quando hæc ipsi quoque Apostoli in quibusdam jam fidelibus non fecerunt.

CAPUT XLVII.

1. Cor. 14. c *Si autem omnes prophetent, &c.*

De prophetia. Homil. 1. in Ezech. sub init.

1. Cor. 14. e

Sciendum est, quod aliquando prophetia est de præsentibus, sicut Paulus Apostolus dicit: *Si autem omnes prophetent: intret autem quis infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, judicatur ab omnibus, occulta cordis ejus manifesta fiunt: & ita cadens in faciem adorabit Deum pronuncians quod verè Deus in vobis sit.* Cum igitur dicitur: *Occulta cordis ejus manifesta fiunt,* profectò monstratur, quia per hunc modum prophetia spiritus non prædicat quod futurum est, sed ostendit quod est. Quo autem pacto prophetia dicatur spiritus, qui nihil futurum indicat, sed præsentis narrat? Qua in re animadvertendum est, quod rectè prophetia dicitur, non quia prædicat ventura, sed quia prodit occulta. Rem quippe quamli. S. Greg. Tom. III.

A bet, sicut ab oculis nostris in futuro subtrahunt tempora: ita ab oculis nostris in præsentibus subtrahit causa. Ventura enim res occultatur in futuro tempore, præsentis autem cogitatio absconditur in latenti corde. Est etiam prophetia præsentis, cum res qualibet non per animum, sed per absentem locum tegitur, quæ tamen per spiritum denudatur. Et ibi fit præsentis prophetantis animus, ubi per præsentiam non est corpus. Nam & Giezi longè à Propheta recesserat, cum Naaman Syri munera percipiebat, cui tamen idem Propheta dicit: *Nonne cor meum in præsentibus erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tibi?*

CAPUT XLVIII.

B *Ego sum minimus Apostolorum.*

1. Cor. 15. b

Quicumque perducitur ad summa desiderant, semper necesse est, ut meliorum provectibus intendant: quatenus tantò districtius in se culpas judicent, tantò in illis altius quod admirentur, vident. Mira enim nobiscum dispensatione agitur, ut per hoc, quod alter habet, & iste non habet, unus alteri melior ostendatur: quatenus tantò ardentius ad humilitatem quisque proficiat, quod ex bonis, quæ non habet inferiorem se habentibus pensat. Sicque fit, ut dum ille in isto, atque hic in illo respicit quod admiretur distincta bona & ab altitudine elationis reprimant, & ad studium provectus accendant. Vnde Paulus cum ceterorum Sanctorum sollicitudinem in prædicatione robustius laborando transcendere, ut ab elatione se premeret, & vires suas in humilitatis gremio nutrire, crudelitatis suæ antiquæ non immemor, Apostolorum omnium innocentiam contemplatus, ait: *Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus: quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei, & tamen corundem omnium Apostolorum primus, quasi accepti principatus oblitus, ac si minus ipse aliquid sciperet, in Paulo sapientiam miratur, dicens: Sicut & charissimus frater noster Paulus, secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis: sicut & in omnibus epistolis loquens in eis de his, in quibus sunt quedam difficulta intellectu.* Ecce Paulus in Apostolis miratur innocentiam, ecce Princeps Apostolorum miratur in Paulo sapientiam. Quid est hoc, nisi quod sancti viri virtutum consideratione sibi vicissim alios præferunt: ut eò ad celestia sublevando se altiùs excitet, quod humiliùs alter in altero quod admiretur videt? Hinc itaque colligendum est, quanta debemus sollicitudine meliorum vitam conspicere, nos qui in infimis jacemus; si & hi, qui jam tanta sanctitate sublimescunt, ut per humilitatis gressum ad majora proficiant, adhuc quærunt in aliis quod imitantes admirentur.

CAPUT XLIX.

*Gratia Dei sum id quod sum.*

1. Cor. 15. a

De gratia & libero arbitrio. In expos. B. 106. l. 16. c. 10. ante med. 24. c. 6. post med.

Exod. 24.

Cum de Deo scriptum sit: *Quia reddet unicuique secundum opera ejus.* Illum in extremo examine justitia æterni judicis salvat, quem hæc ejus pietas ab immundis operibus liberat. Quisquis igitur ad hoc salvari munditiâ manuum suarum hæc creditur, ut viribus innocens fiat, proculdubio errat: quia si superna gratia nocentem non prævenit, profectò nunquam invenit, quem remuneret innocentem. Vnde veridica Moysis voce dicitur: *Nullus apud te per se innocens est.* Suprema ergo pietas priùs agit in nobis aliquid sine nobis, ut subsequenter quoque nostro libero arbitrio, bonum, quod jam appetimus, agat nobiscum; quod tamen gratia in extremo judicio ita remunerat in nobis, ac si solis processisset ex nobis. Quia enim divina nos bonitas, Sff



1. Cor. 15.  
ibidem.

ut innocentes faciat, pravenit, Paulus ait: *Gratia Dei sum, id quod sum.* Et quia eandem gratiam nostram liberum arbitrium sequitur, adjungit: *Et gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius omnibus illis laboravi.* Qui dum de se nihil esse conspiceret, ne labores suos sibi tribuisse videretur, illico adjunxit: *Non autem ego.* Et tamen quia se esse aliquid cum gratia invenit: pravenientem enim Dei gratiam etiam ipse per liberum arbitrium fuerat subsecutus, apte subjunxit: *Sed gratia Dei mecum:* ut & divino muneri non esset ingratus, & tamen a merito liberi arbitrii non remaneret extraneus. Non enim diceret, *Mecum*, si cum praveniente gratia subsequens liberum arbitrium non haberet. Vt ergo se sine gratia nihil esse ostenderet, ait: *Non autem ego.* Vt verò se cum gratia operatum esse per liberum arbitrium demonstraret, adjungit: *Sed gratia Dei mecum.* Certissimè itaque tenendum est, quod in omni operatione bona, praveniente divina gratia, nostrum liberum arbitrium subsequatur: & quicumque hic dono pravenitur, ut innocens fiat, cum ad judicium venerit, ex merito remuneratur. Ex omnipotentis gratia Dei ad bona quidem opera conari possumus, sed hæc & ipse non adjuvat, qui jubet, implere non possumus. Sic Paulus cum discipulos admoneret dicens: *Cum metu & tremore vestram ipsorum salutem operamini;* illico quis in eis hæc ipsa bona operaretur, adjunxit dicens: *Deus est enim, qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bona voluntate.* Omnipotens quippe Deus aspirando nos pravenit, ut bona velimus: qui etiam adjuvando subsequitur, ne inaniter velimus: sed possumus implere, quæ volumus. Gratia verò praveniente, & bona voluntate subsequente, hoc, quod omnipotentis Dei est donum, fit meritum nostrum. Quod bene brevi sententia Paulus explicat, dicens: *Plus illis omnibus laboravi.* Qui ne videretur suæ servituti tribuisse quod fecerat, adjunxit: *Non autem ego, sed gratia Domini mecum.* Ac si diceret: In bono opere laboravi: non ego, sed & ego. In hoc enim quòd solo Domini dono pravenitus sum, non ego. In eo autem quòd donum voluntate subsecutus sum, & ego.

Homil. 9. in  
Ezech. sub  
mir.  
Phil. 2.

1. Cor. 15.

CAPUT I.

1. Cor. 15. d *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.*

De confortio malorum vitando.  
Homil. 9. in  
Ezech. longè  
post medi.

**U**Nam est, pro quo vitari debet societas malorum: ne si fortasse corrigi non valent, ad imitationem sui & alios trahant: & cum ipsi à sua malitia non mutantur, eos, qui sibi conjuncti fuerint, pervertant. Vnde Paulus ait: *Corrumpunt bonos mores colloquia mala.* Sic enim verba proximorum audiendo, quotidie fumimus in mente, sicut flando atque respirando aërem trahimus corpore. Et sicut malus aër assiduo flatu tractus inficit corpus: ita perversa locutio assiduè audita infirmitatem inficit animum, ut tabescat delectatione pravi operis, assidui iniquitatis sermonis. Sicut ergo perfecti viri perverfos proximos non debent fugere, quoniam & eos sæpe trahunt ad rectitudinem, & ipsi nunquam trahuntur ad perversitatem; ita infirmi quique declinare societatem malorum debent, ne mala, quæ frequenter audiunt, & vident, & corrigere non valent, delectentur imitari.

CAPUT II.

1. Cor. 15. f *Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem celestis.*

De reparatione imaginis Dei in nobis.

**O**mnes sancti, ut ad sanctitatis surgere virtutem valeant, ad Mediatoris Dei & hominum Jesu Christi similitudinem & imaginem tendunt: sancti

enim non essent, si hujus novi & secundi hominis similitudinem non haberent. Quidquid in eis de visceribus pietatis, quidquid de mansuetudine spiritus, quidquid de zelo rectitudinis, quidquid de custodia humilitatis, quidquid de fervore charitatis est, hoc ab ipso fonte misericordiae, ab ipsa radice mansuetudinis, ab ipsa virtute justitiæ, id est, à Mediatore Dei & hominum, Domino Deo traxerunt. Hujus se similitudinem hominis habere Prædicator egregius ostendit, dicens: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Ad ejus imaginem, & similitudinem admonet surgere, cum dicit: *Primus homo de terra, terrenus, secundus homo de celo, celestis: sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem ejus, qui de celo descendit.* Sanctus etenim quisque in tantum ad similitudinem hujus hominis ducitur, in quantum vitam sui Redemptoris imitatur. Nam ab ejus mandatis & operibus discordare, quid est aliud quàm à similitudine longè recedere? Ad hujus similitudinem hominis surgere festinabat Propheta, cum diceret: *In mandatis tuis me exercebo, & considerabo vias tuas.* Qui enim vias Domini tacitus in mente considerat, & exercere sese in mandatis illius festinat, in semetipso imaginem celestis, & novi hominis reformat.

Hom. 2. in  
Ezech. spiri-  
tum circa  
finem.

Philip. 3.

1. Cor. 15.

Psal. 116.

CAPUT LII.

Hæc autem dico, fratres: quoniam caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt. 1. Cor. 15. f

**I**N sacro eloquio, aliter caro dicitur juxta naturam, atque aliter juxta culpam vel correptionem. Caro quippe juxta naturam, sicut scriptum est: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Et, *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Caro verò juxta culpam, sicut scriptum est: *Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, eo quòd caro sunt.* Et sicut Psalmista ait: *Memoratus est, quia caro sunt, spiritus vadens, & non rediens.* Unde & discipulis Paulus dicebat: *Vos autem in carne non estis, sed in spiritu.* Nunquid in carne non erat, quibus epistolas trans mittebat; sed quia passiones carnalium desideriorum vicerant, jam liberi per virtutem spiritus in carne non erant. Quod ergo idem Paulus dicit. *Caro, & sanguis regnum Dei possidere non possunt.* Carnem vult secundum culpam intelligi, non carnem secundum naturam. Unde & mox, quia carnem secundum culpam diceret, ostendit, subdens: *Neque corruptio incorruptelam possidebit.* In illa ergo celestis regni gloria caro secundum naturam erit, sed secundum passionis desideria non erit: quia devicto mortis aculeo, in æterna incorruptione gaudebit. Ibi quippe suis fidelibus à Domino pro bona operatione palma victoriæ retribuetur: ubi jam sine certamine, & sine fine gaudium erit: ibi victoriæ palma erit, ubi mortis contentio non erit. Nam Prædicator egregius tunc aspexit palmam vincentibus dari, cum resurrectionem prævidit mortuorum fieri, sicut dicit: *Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem ibidem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria, ubi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Tunc igitur erit perfecta victoria, cum mors plenè fuerit absorpta.*

De appellatione aut nomine carnis.  
In expol. B.  
1ob. 1. 4. c.  
29. paulo ante med.  
Gen. 2.  
10 an. 1.  
Gen. 6.  
Psal. 77.  
Gal. 4.  
1. Cor. 15.  
Ibid.  
Hom. 17. in  
Ezech. p. 10  
p. 50.

Finis expositionis in Epistolam I. B. Pauli Apostoli ad Corinthios.

S. GREGORII  
PATERII  
TOMI